

Aceh – zapomniany konflikt

15 września 2008

Acehowie są jednym z wielu narodów, które dążą do uzyskania niepodległości, a których walka toczona bez kamer telewizyjnych i rozgłosu, nie istnieje w oczach świata. Na Aceh zwrócił on uwagę dopiero w 2004 roku, w czasie katastrofy spowodowanej Tsunami.

Katastrofa naturalna odsłoniła konflikt, który trwał przeszło 200 lat i tragedię narodu, która być może podważa sens walki o wolność, która podszyta jest interesem przywódców i zawsze nieszczęściem tych, w których (podobno) imieniu o wolność się walczy. To kolejny konflikt odsłaniający smutną rzeczywistość nowego typu walki zbrojnej, w której najbardziej cierpi ludność cywilna – walki, która w ogólnym rozrachunku zawsze okazuje się porażką, ponieważ giną w niej niewinni ludzie.

Aceh (Nanggroe Aceh Darussalam) jest jedną z 33 prowincji Indonezji. Usytuowana jest w północno zachodniej części Sumatry. Jej powierzchnia wynosi 55 400 km² i zamieszkuje ją 4,4 miliona ludzi, z czego 90% stanowią Aczinowie, wyznawcy islamu sunnickiego. [1] Ludność Acehu stanowi mniej niż 2 procent całej populacji Indonezji. [2]

Religia jest jednym z elementów, które odróżniają Aceh od pozostałych prowincji Indonezji, gdzie islam miesza się z odmianami animizmu i tradycji lokalnych. Religia, a właściwie obawa związana z jej zagrożeniem ze strony nacjonalistycznej polityki prezydenta Indonezji – Suharto, była jednym z powodów konfliktu z Indonezją. [3]

Aceh obfituje w złoża kopalnych surowców energetycznych: ropy naftowej i gazu ziemnego. [4] Ocenia się, że prowincja dostarcza około 25-30% indonezyjskiego wydobycia wymienionych surowców energetycznych (przy czym nie czerpie równego udziału w zyskach ze sprzedaży surowców). [5] Od 1873 wieku

Acehowie prowadzą walkę o niepodległość. Początkowo z Holandią, która uczyniła z Aceh swój protektorat, a następnie z Indonezją, do której prowincja została włączona 17 sierpnia 1945 roku.

W 1959 roku Aceh został obszarem objętym autonomią w sprawach religii, prawa zwyczajowego i edukacji. Był to okres względnie dobrych stosunków z władzami Indonezji. Pomimo wciąż nieuśpionej potrzeby niepodległości można stwierdzić, że Acehom wystarczała sama autonomia. Gdy w 1976 władzę w Indonezji objął generał Suharto, pozbawił prowincję specjalnego statusu. W wyniku tego doszło w prowincji do wystąpienia zbrojnego.[6]

Walkę o niepodległość prowadził ASNLF (Aceh Sumatra National Liberation Front), popularnie znany jako GAM (Gerakan Aceh Merdeka) pod wodzą Hasana di Tor. Pierwotnym celem ruchu była walka przeciwko włączeniu Aceh do Indonezji w 1949 oraz ochrona dziedzictwa kulturowego, religijnego, politycznego prowincji. [7] Początkowo GAM nie miał zbyt dużego poparcia zarówno w społeczeństwie jak i na arenie międzynarodowej. Suharto był z kolei wspierany przez Stany Zjednoczone ze względu na swoją antykomunistyczną politykę w czasie Zimnej Wojny. W latach osiemdziesiątych GAM zyskał jedynie wsparcie ze strony Iranu i Libii. [8]

W czerwcu 1990 roku Suharto określił Aceh jako DOM (daerah operasi militer) – obszar operacji zbrojnej. Zaangażował dodatkowo 6 000 żołnierzy i rozpoczął największą kampanię zbrojną przeciw partyzantce od lat 60. W pierwszych trzech latach operacji zginęło ponad tysiąc Acehów. Dziesiątki obywateli było więzionych i torturowanych. [9]

W wyniku konfliktu, według nieoficjalnych danych zginęło łącznie ponad 10 tysięcy osób.

W maju 1999 upadł rząd prezydenta Suharto. Pięć miesięcy później, w wyniku pierwszych od dziesięcioleci demokratycznych

wyborów, prezydentem Indonezji został Abdurrahman Wahid. Kraj z dyktatury zaczął przekształcać się w demokrację parlamentarną. Obywatele Indonezji uzyskali prawo do wyrażania swoich skarg, jednak władze były zbyt słabe i niedoświadczone, by znaleźć pokojowe rozwiązanie na wszystkie nękające region problemy [10]. Uaktywniły się ruchy niepodległościowe w innych prowincjach Indonezji. Kraj ogarnął chaos.

Acehowie liczyli na to, że podobnie jak mieszkańcy Timoru Wschodniego będą mieli szansę wypowiedzieć się w kwestii niepodległości. Rząd postanowił bowiem zmienić swoją politykę w stosunku do prowincji: wycofano siły zbrojne, obiecano pomoc dla ofiar konfliktu oraz powołanie komisji ds. łamania praw człowieka. Obietnice jednak nie zostały spełnione. GAM, którego aktywność w poprzednich latach ucichła ponownie zaczął rosnąć w siłę, a Acehowie przestali wierzyć w zapewnienia rządu Indonezji.

GAM pomimo wsparcia społeczeństwa był podzielony wewnętrznie, miał braki w uzbrojeniu, nie posiadał wystarczających sił zbrojnych. W swoje struktury zbrojne rekrutował dzieci, obiecując im możliwość zemsty za utraconych rodziców. Według Forum Ochrony Praw Człowieka (Care Human Rights Forum) w wyniku konfliktu zostało osieroconych 16 375 dzieci, które później stały się istotną częścią stanu osobowego GAM.

Wszystko to uwidoczniało słabość organizacji, która nie miała szans pokonania armii indonezyjskiej. GAM próbował więc mobilizacji społeczeństwa do walki ideologicznej. Podkreślał siłę ekonomiczną Acehu, wskazując wyniki PKB o jedną trzecią wyższe od średniego PKB Indonezji. Otwarcie mówił o zbrodniach na ludności, ale równie często z własnej inicjatywy prowokował represje polityczne.

W styczniu 2000 roku z pomocą Henry Duant Centre – prywatnej organizacji szwajcarskiej (później przemianowanej na Centrum Dialogu Humanitarnego HDC), która była jedyną drogą komunikacyjną w czasie konfliktu, rząd rozpoczął wstępne

rozmowy z przedstawicielami GAM (ośrodek decyzyjny GAM znajdował się i wciąż znajduje się w Szwajcarii). Wystąpiono z propozycją nadania prowincji autonomii i przeprowadzenia referendum w sprawie wprowadzenia prawa koranicznego. Odrzucono jednak możliwość przyznania niepodległości. W wyniku braku kompromisu, proces negocjacji ostatecznie został zaprzestany w maju 2003 roku. [11]

W 2004 roku nastąpiła zmiana stanowiska Dżakarty. Dla nowego prezydenta Indonezji Susil Bambang Yudhoyono rozwiązanie konfliktu było jednym z ważniejszych priorytetów. [12] Szczególnie po wydarzeniach z końca 2004 roku.

26 grudnia zachodnie wybrzeże Aceh, w tym także stolica terytorium, zostało zniszczone przez fale tsunami, które wywołane zostało przez silne trzęsienie ziemi na Oceanie Indyjskim. Niektóre miasta, m.in. Calang i Teunom liczące oba po około 12 tys. mieszkańców, zostały zmiecione z powierzchni ziemi. Łącznie zginęło ponad 150 tys. Osób, bez dachu nad głową pozostało ponad 500 tys. [13] Prowincja znalazła się w rozpaczliwej sytuacji, w dodatku Aceh wciąż był poddany regulacjom stanu wojennego, co utrudniało udzielenie pomocy. Rebelianci i strona rządowa zaakceptowali zawieszenie broni. Uważa się, że czynnik tsunami odegrał kluczową rolę w procesie wznowienia negocjacji.

Ruch niepodległościowy znalazł się w trudnej sytuacji, bowiem na pierwsze miejsce wysunęła się potrzeba odbudowy prowincji i pomoc jej mieszkańcom. GAM wycofał się z postulatu niepodległości na rzecz możliwości przekształcenia się w legalną partię polityczną. Władzom Indonezji tak bardzo zależało na zakończeniu konfliktu, że dokonały zmian w przepisach prawnych by umożliwić GAM funkcjonowanie jako partii. Niewątpliwym wpływ miały też naciski międzynarodowe. Państwa ASEAN zagroziły wstrzymaniem pomocy zarówno dla Aceh jak i Indonezji w razie kontynuacji konfliktu. [14]

15 sierpnia 2005 roku przedstawiciele GAM i rządu Indonezji

podpisali w Helsinkach Memorandum Zrozumienia (Memorandum Of Understanding (MOU)) oficjalnie kończące walkę ruchu o niepodległość prowincji. [15] W wyniku porozumienia Aceh uzyskał status specjalnego terytorium z prawem do posiadania własnej reprezentacji politycznej. Ważnym zapisem Memorandum jest punkt mówiący o prawie Acehu do 70% zysków wydobywania tamtejszych kopalin. Memorendum nakładał obowiązek utworzenia komisji prawdy i pojednania oraz sądu zajmującego się łamaniem praw człowieka. Nad prawidłową realizacją postanowień miała czuwać powołana przez Unię Europejską i ASEAN – Misja Obserwacyjna Acehu. Misja zakończyła swój mandat 15 grudnia 2006 roku. [16]

11 grudnia 2006 roku w Aceh odbyły się wybory. Nad prawidłowym przebiegiem wyborów czuwało 80 przedstawicieli 22 państw UE. Wyborcza Misja Obserwacyjna (EUEOM) zarządzana przez członka Parlamentu Europejskiego Glyn Forda spędziła dwa i pół miesiąca obserwując przygotowania do wyborów. Z raportu wynika, że nie obserwatorzy nie zauważyli wielu uchybień w czasie wyborów. W wyborach wzięło udział wiele osób, szczególnie z ośrodków wiejskich, nie było również większych problemów z zachowaniem tajności głosowania. Najważniejsze z uchybień to: mała liczba kobiet wśród kandydatów, zaledwie 5 kobiet na 258 wszystkich kandydatów oraz mniejszy dostęp do mediów kandydatów z poza rządu. Niby nic wielkiego.[17] W wyniku wyborów nowym zarządcą prowincji został były strateg GAM Irwandi Yusuf, co było szokiem dla władz Indonezji.

Obecnie w Aceh trwa względny spokój. Prowincja wciąż podnosi się ze zniszczeń wywołanych przez tsunami. I tak naprawdę nasuwa się jedno pytanie; czy gdyby nie tsunami, czy ktoś zainteresowałby się cierpieniem Acehu i jego mieszkańców?

I czy wybranie na stanowisko przedstawiciela GAM nie jest tylko ciszą przed kolejną burzą? I czy gdy już dojdzie do kolejnego konfliktu , czy ktoś usłyszy ciche, nie tak „spektakularne” wołanie o pomoc zwykłych ludzi?

Autor: Joanna Przemyśłańska

Źródło: [Portal Spraw Zagranicznych](#)

PRZYPISY

1. G.Ciechanowski, J. Sielski, Konflikty, str. 45.
2. Edward Aspinall Peace without justice? The Helsinki peace process in Aceh, www.conflictrecovery.org/aceh.htm.
3. Strona Wyborczej Misji Obserwacyjnej w Aceh, www.eueomaceh.org z dnia 7 czerwca 2008 r.
4. Edward Aspinall Peace without justice? The Helsinki peace process in Aceh, www.conflictrecovery.org/aceh.htm.
5. G.Ciechanowski, J. Sielski, op.cit. str. 45.
6. K. Kubiak, Wojny, konflikty zbrojne i punkty zapalne na świecie, str. 281.
7. G.Ciechanowski, J. Sielski, op.cit.
8. Strona ASNLF <http://www.asnlf.net/topint.htm>, z dnia 12 lipca 2008 r.
9. Encyklopedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Free_Aceh_Movement, z dnia 7 czerwca 2008 r.
10. Human Rights Watch. Indonesia: the War in Aceh. Vol. 13, no. 4 (C) August 2001. .
11. Ross, Michael L. "Resources and Rebellion in Aceh, Indonesia." .
12. G.Ciechanowski, J. Sielski, op.cit.
13. Ibidem. str.284.
14. D. Fitzpatrick, Managing Conflict and Sustaining Recovery: Land Administration Reform in Tsunami-Affected Aceh,

<http://www.ari.nus.edu.sg>.

15. G.Ciechanowski, J. Sielski, op.cit, str.285.

16. G.Ciechanowski, J. Sielski op.cit. str.46.

17. Ibidem, str. 286.